

Motion till riksdagen 2021/22:320

av **Markus Wiechel m.fl. (SD)**

Suicidpreventiva åtgärder

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekonomiskt stöd till frivilligorganisationer som arbetar för att förebygga och förhindra suicid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmana samtliga regioner och kommuner att anta en nollvision rörande suicid och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriscenter med tillhörande kristeam i samtliga regioner och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en samordnare för att förebygga och förhindra suicid och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett kvalitetsregister som följer upp vården av suicidala och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en nationell handlingsplan för suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta statistik över var självmord och självmordsförsök inträffar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmärksamma den internationella dagen för suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samordnade utbildningsinsatser för personal inom samhällsgemensamma instanser och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om suicidpreventiva program i landets skolor och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av en haverikommission vid suicid och tillkännager detta för regeringen.

Övergripande satsningar mot suicid

Psykisk ohälsa talar man inte alltid om när vårdrelaterade frågor diskuteras, men det är likväl ett enormt samhällsproblem. Själv mord (suicid) och självmordsförsök är ett enormt folkhälsoproblem som idag råkar vara den vanligaste dödsorsaken i åldersgruppen 15–44 år i Sverige enligt Socialstyrelsen. Årligen väljer runt 1 200 personer att ta sitt liv (år 2019 tog minst 1 269 personer sitt liv, 873 män och 396 kvinnor) samtidigt som man befarar att det begås cirka 10 försök för varje genomfört självmord. Rapporter från Socialstyrelsen och Folkhälsoinstitutet visar dessutom att den psykiska hälsan hos unga försämras. Själv mord märker ut sig från andra dödsfall, då det är ett eget val när människor försöker skapa en permanent lösning på vad som ofta är ett tillfälligt problem. Precis som andra dödsfall är självmord en utväg som drabbar närstående mycket hårt och kan sätta spår då närstående utöver en enorm sorg riskerar att känna sig medskyldiga till det fruktansvärda som just skett.

Även samhället drabbas på olika sätt när olika aktörer i samhället tvingas hantera det som skett. Det innebär även en kostnad för samhället. Idag saknas uppdaterade uppgifter kring kostnaden, men bara under år 2004 uppgick den till ca 2,2 miljarder kronor, varav merparten är indirekta kostnader.

Nästan fem gånger fler människor dör varje år genom självmord än genom trafikolyckor (254 år 2017). Samhället satsar enorma summor på att höja trafiksäkerheten och arbeta förebyggande mot trafikolyckor samtidigt som satsningen på suicidpreventivt arbete är förhållandevis blygsam (om man ser till antalet dödsfall). Det kan i många fall vara svårt att förhindra ett självmord, men det är inte omöjligt. I de allra flesta fallen handlar det om en djup depression som pågått länge, varför det krävs mer kunskap bland allmänheten om hur dessa tendenser kan upptäckas. Faktum är att liv kan räddas, ibland bara genom några samtal.

Det finns ideella organisationer som arbetar förebyggande för att minska antalet självmord samt engagera nya volontärer för ändamålet. Ett exempel på en sådan är Suicide Zero, som bildades i april 2013. Organisationen har fått ett stort genomslag och bedriver redan utbildningar för vård- och skolpersonal. Deras mål är att med den ideella organisationens kraft öka kunskapen och bilda opinion kring samhällsproblemet suicid, lyfta fram nytänkande och konkreta lösningar för att rädda liv samt minska stigmatiseringen av psykisk ohälsa. Problemet för organisationer som Suicide Zero är ofta kopplat till att merparten av arbetet sker på ideell basis och de som engagerar sig rör sig med små resurser. Regeringen bör därför verka för att frivilligorganisationer som arbetar för att förebygga och förhindra suicid tilldelas mer resurser.

Riksdagen antog redan 2008 en nollvision för suicid, men det saknas fortfarande i en rad kommuner och landsting/regioner runt om i landet. Av den anledningen bör regeringen verka för att samtliga primär- och sekundärkommuner antar en nollvision för suicid. Regeringen bör också verka för att samtliga landsting/regioner har ett kriscenter med en grupp som är redo om ett självmord skulle inträffa.

Regeringen kan arbeta på flera sätt för att driva lokala handlingsplaner, men ett förslag kan vara att inrätta en samordnare som går igenom arbetet. En samordnare eller motsvarande kan således också bjuda in organisationer som på olika sätt kommer i kontakt med självmordsnära organisationer såsom sjukvården, polis, räddningstjänst, psykiatri, skolan, kyrkan, Arbetsförmedlingen, socialtjänsten eller Suicide Zero. På detta sätt går det att utveckla handlingsplaner för att nå nollvisionen samt se över hur det kan bli svårare för personer i riskzonen att begå självmord. En samordnare kan

arbete med ett kvalitetsregister som följer upp vården av suicidala, precis som det idag finns inom vården för människor med andra sjukdomar. Detta för att samla kunskap och kunna lära sig att arbeta förebyggande. Regeringen bör därför samverka med organisationer genom inrättandet av en handlings- och åtgärdsplan. Handlingsplanen bör innefatta fokus på att öka den generella kunskapen kring självmord samt skapa åtgärdsplaner kring förebyggande insatser och information kring självmord. Regeringen bör även säkerställa att det finns statistik om var självmord och självmordsförsök inträffar för att enklare kunna följa upp suicidförsök och eventuella suicidkluster samt snabbt sätta in resurser.

Utbildningsinsatser och allmän upplysning rörande suicid

Regeringen bör bli bättre på att upplysa allmänheten om den internationella dagen för suicidprevention (10 september) för att fler ska bli medvetna om vilket problem detta är. En god start för detta är att också agera genom de olika samhällsgemensamma instanserna eftersom arbetet blir lättare ju tidigare vi identifierar tecken på att någon mår dåligt. När man i ett tidigt skede identifierat psykisk ohälsa kan berörd part få adekvat vård som sedan följs upp och utvärderas. På så sätt kan problem åtgärdas innan de växer till sig och blir betydligt mer svårlösta. Suicide Zero har exempelvis föreslagit en självklar lösning för att enklare arbeta på detta sätt: att tidigt erbjuda personal inom till exempel skola, vård, socialtjänst, äldreomsorg och kyrka kunskap om vilka varningssignaler för suicid som man ska vara uppmärksam på, varför regeringen bör verka för att rätt instanser samordnar utbildningsinsatser för dessa ändamål.

Förebyggande skolsatsning mot suicid

Ett gott exempel på en stad där självmorden har minskat till följd av ett medvetet arbete är Miami (med en 100-procentig minskning vissa år). Detta har kunnat ske genom ett flertal åtgärder. I de allmänna skolorna har man bland annat infört principen om att det för varje 275–400 elever ska finnas en kurator med behandlarkompetens. Skolkuratorerna undervisar aktivt i livskunskap genom hela skoltiden, vilket gör att eleverna lär sig lösa flera av sina problem själva. Samtidigt får eleverna det lättare att snabbt söka hjälp då de under skoltiden lär känna sin respektive kurator. Skolpersonalen i Miami tränas även vart tredje år i att se varningstecken på psykisk ohälsa och så snart de misstänker att en elev mår dåligt kallas kuratorn dit för samtal som antingen är individuella eller i grupp, beroende på vad som krävs för det specifika fallet.

Den svenska elevhälsan är i dag underutvecklad i förhållande till behoven. Istället för att, som det är tänkt, hinna förebygga självmord i tid blir de inkopplade när det gått för långt. I Stockholm har man som följd av utvecklingen när det gäller elevers psykiska ohälsa inrättat ett program kallat Youth Aware of Mental Health (YAM). Programmet är ämnat åt skolelever och syftar till att främja diskussion och utveckla färdigheter för att möta livets svårigheter samtidigt som kunskapen kring psykisk hälsa ska öka. I en studie bland drygt 11 000 skolelever i tio EU-länder har programmet visat sig vara mycket effektivt då det främjar utvecklingen av problemlösande förmåga och

emotionell intelligens (exempelvis hanteringen av egna och andras känslor, relationer och empati). Eleverna får genom YAM information om psykiskt hälsofrämjande livsstilar och hur man kan hjälpa sig själv och sina kompisar. Målgruppen för programmet är skolelever i åldern 14–16 år och utbildningen leds av instruktörer utbildade av Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (Nasp). Regeringen bör verka för att fler skolor väljer att inrätta program liknande YAM som syftar till att stoppa självmord.

Haverikommission vid suicid

Ett av de kanske viktigaste verktygen som finns för att förhindra suicid är kunskap om varför det sker och vilka omständigheter som legat till grund för detta. Mot bakgrund av just detta har bland annat Storbritannien ett arbetssätt som i korthet går ut på att sjukvården, polisen, socialtjänsten och andra berörda samhällsaktörer tillsätter en gemensam haverikommission vid suicid. På så sätt kan de lära av eventuella egna brister samt verka för att förhindra framtida suicidförsök. Regeringen bör inspireras av Storbritannien och därmed se över möjligheten att införa en haverikommission vid suicid.

Markus Wiechel (SD)

Alexander Christiansson (SD)

Mikael Strandman (SD)

Jennie Åfeldt (SD)

Sara Gille (SD)